

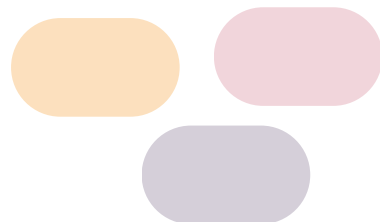
De visie van ouderenzorgorganisaties in West-Brabant
op hun rol in het ontwikkelen van

Zorgzame buurten

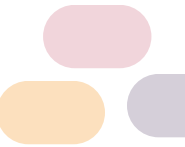
Onze kijk op de ontwikkeling van zorgzame buurten

Ouder worden hoort bij het leven. Soms is daarbij ondersteuning of zorg nodig. Inwoners nemen hierin steeds vaker zelf de regie, samen met hun naasten en andere betrokkenen. Dat is een wenselijke en noodzakelijke ontwikkeling, ook omdat de komende jaren de zorgvraag toeneemt, terwijl er minder professionals in de ondersteuning en zorg werkzaam zullen zijn. Een zorgzame buurt stelt inwoners in staat om meer zelf- en samenredzaam te zijn.

Ook in onze regio zijn al veel mooie voorbeelden van zorgzame buurten in ontwikkeling, zoals het Hart van Hoge Vucht, Eigenwijks Brabantpark en Zorgzaam Dorp Made. Als VVT-organisaties in West-Brabant willen wij de kracht en ontwikkeling van zorgzame buurten vanuit een passende rol verder versterken.

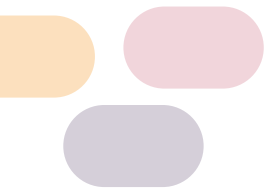

Wat wij verstaan onder een zorgzame buurt

Een buurt is geen strikt afgebakend geografisch gebied, maar een sociaal-culturele leefomgeving die door inwoners wordt ervaren als hun directe omgeving. Dit kan een (deel van een) wijk, dorp, gehucht of deelgemeente zijn. In een zorgzame buurt voelen mensen zich thuis, kennen zij elkaar, voelen ze zich verbonden en is er ruimte voor ontmoeting en onderlinge betrokkenheid. Het is een plek waar jong en oud, kwetsbare en minder kwetsbare inwoners samenleven en elkaar ondersteunen. Levenskwaliteit en eigen regie staan centraal. Inwoners bepalen zelf wat zij nodig hebben en nemen initiatief om hun buurt leefbaarder en zorgzamer te maken. Toegankelijke voorzieningen en diensten zijn ondersteunend aan deze beweging, niet leidend.

Elke buurt is uniek. Er bestaat geen universeel recept voor een zorgzame buurt; maatwerk is essentieel. De kracht van een zorgzame buurt ligt in de intrinsieke motivatie van bewoners en hun vermogen om samen te werken aan een prettige leefomgeving, in samenhang en samenwerking met professionals.

Wat er nodig is voor een succesvolle zorgzame buurt

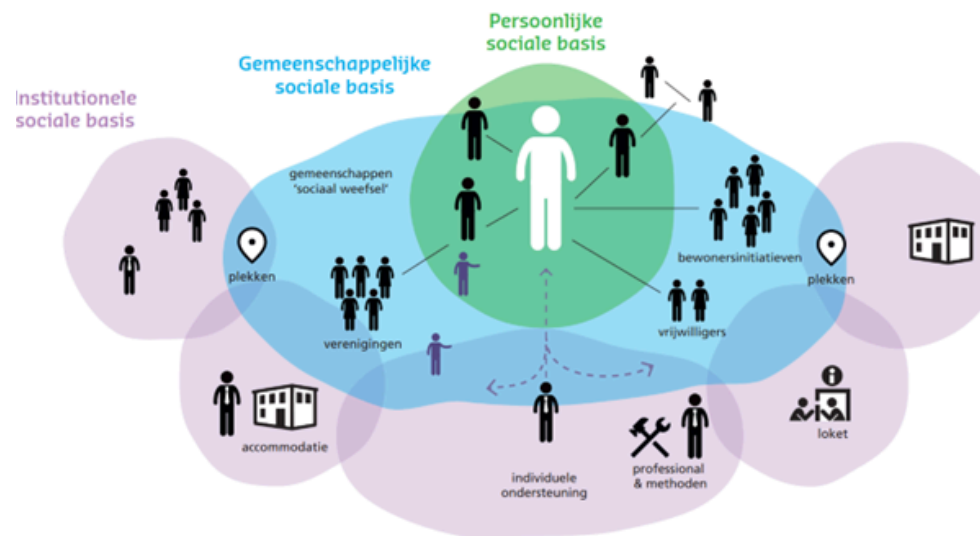
Een succesvolle zorgzame buurt sluit aan op de behoeften van inwoners in die buurt. Dit vraagt van organisaties om aan te sluiten bij wat inwoners belangrijk vinden, en om gezamenlijk doelen te stellen. Samenwerking met en tussen lokale verenigingen, bedrijven, kerken, gemeenten en professionals is cruciaal, waarbij een heldere verdeling van rollen en verantwoordelijkheden nodig is, en die kan wisselen per buurt. Het benutten van bestaande infrastructuur, zoals buurthuizen of ontmoetingsplekken, draagt bij aan de duurzaamheid van initiatieven. Inwoners en professionals trekken nauw samen op, met de inwoners primair aan het stuur. Vertrouwen, rust, ruimte en rugdekking zijn voorwaarden voor succes. Informele kartrekkers – herkenbare gezichten in de buurt – spelen hierin een sleutelrol.

Tegelijkertijd blijkt in de praktijk dat in veel buurten een aantal randvoorwaarden nog onvoldoende aanwezig is om zorgzame buurten echt tot bloei te laten komen. Zo zijn er in veel buurten nog te weinig toegankelijke plekken waar mensen elkaar spontaan kunnen ontmoeten en waar ruimte is voor initiatief. Ook weten bewoners en betrokkenen elkaar niet altijd goed te vinden, waardoor hulpvragen en aanbod langs elkaar heen lopen. Daarnaast ervaren veel bewoners en initiatiefnemers dat het lastig is om op de lange termijn iets op te bouwen. Tijdelijke subsidies of projectmatige ondersteuning geven weinig zekerheid, terwijl juist continuïteit vertrouwen schept. Ook is het voor samenwerkende partijen vaak moeilijk goed zicht te krijgen op wat er speelt in de buurt, omdat informatie versnipperd is of niet makkelijk gedeeld kan worden. Dit maakt het lastiger samen te werken aan wat echt nodig is.

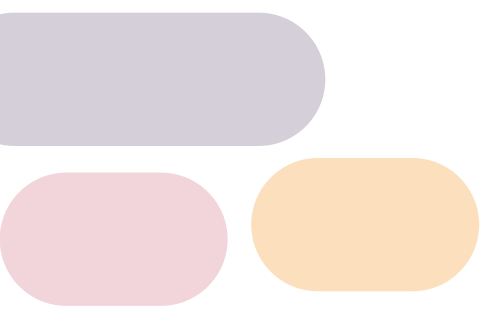
Het belang van een sterke sociale basis

In het bevorderen van de kracht en ontwikkeling van zorgzame buurten, is het versterken van de sociale basis essentieel. Hierbij willen we voorkomen dat we de regie en kracht van een gemeenschap de systeemwereld in trekken. Er wordt zoveel als mogelijk regie gegeven aan de burger, maar wel in samenhang en samenspel met professionals die in een wijk actief zijn. Daarom werken wij vanuit het model “versterken van de sociale basis”.

De handvatten vanuit het model versterken van de sociale basis benutten wij als VVT organisaties bij het meewerken aan de maatschappelijke ambitie: een veerkrachtige, inclusieve en zorgzame samenleving, waarin mensen kunnen floreren, naar elkaar kunnen en willen omkijken, elkaar ontzorgen, en kunnen en willen bijdragen aan het eigen en andermans welzijn.

Figuur 1. Model versterken van de sociale basis
(Movisie).

Dit model benadrukt het belang van het versterken van informele netwerken, het stimuleren van gemeenschapskracht en het bieden van preventieve ondersteuning. In plaats van een sturende of dominerende rol, nemen professionals in zorg en ondersteuning een coachende, verbindende en faciliterende positie in. Deze professionals dragen bij aan het versterken van gemeenschapskracht door:

- Ruimte te geven aan informele netwerken en inwonersinitiatieven;
- Samen te werken op basis van gelijkwaardigheid met inwoners en vrijwilligers;
- Eigenaarschap en zeggenschap van bewoners te stimuleren in plaats van over te nemen;
- Randvoorwaarden te creëren zoals fysieke ontmoetingsplekken, financiering en ondersteuning van mantelzorg en vrijwilligerswerk.

Onze rol als VVT-organisaties

Als VVT-organisaties hebben wij voornamelijk expertise op gebied van zorg en ondersteuning voor ouderen. Van hieruit willen wij een passende rol pakken in de ontwikkeling en versterking van zorgzame buurten in onze regio. Wij zijn geïnspireerd geraakt door het model versterken van de sociale basis en denken dat dit model ons een kader biedt om verder te komen. Onze positie is daarin meer faciliterend, ondersteunend en verbindend, daar waar dat ook nodig en gewenst is. Deze rol is niet uniform, maar afhankelijk van de lokale context en behoeften. Er is dus geen standaard wijkplan of blauwdruk. Wél zitten er overeenkomsten in onze aanpak. Deze is netwerkgericht in de ondersteuning en verbinding, en datagedreven, met het doel om te signaleren en prioriteren. Onze professionals signaleren vanuit de dagelijkse praktijk wat er nodig is in een buurt. Data helpen ons te bepalen waar wij onze resources inzetten.

We sluiten aan bij bestaande bewegingen

Als VVT-organisaties sluiten we aan bij bestaande bewegingen in de wijk, vaak geïnitieerd door burgers, sociaal werk, gemeenten, ketenpartners en regionale samenwerkingsverbanden. We erkennen dat we niet aan de voorkant van deze beweging staan, maar wel een waardevolle rol kunnen spelen in het versterken ervan. In buurten waar netwerken zwak of versnipperd zijn, is het belangrijk dat gemeenten en sociaal werk de gemeenschapsvorming stimuleren, bijvoorbeeld via sociaal werkers, wijkmakelaars of communitybuilders.

Onze rol is meervoudig: we signaleren, verbinden en ondersteunen wanneer nodig

Onze rol binnen deze netwerken is meervoudig. Allereerst brengen we onze kennis van de wijk en de bewoners in. VVT-professionals zijn vaak al aanwezig in de leefwereld van mensen en kunnen signalen uit de praktijk vertalen naar wat er nodig is op buurniveau. Daarnaast fungeren we als verbinder tussen formele zorg en informele netwerken. We helpen om de juiste mensen en initiatieven met elkaar in contact te brengen, en ondersteunen met faciliteiten, expertise of tijdelijke inzet, wanneer dat gewenst is en wanneer data onderstrepen dat juist die (kwetsbare) buurt (extra) ondersteuning nodig heeft.

We versterken netwerken zonder over te nemen

Belangrijk is dat we binnen buurten steeds opnieuw bekijken waar ieders expertise het meeste waarde toevoegt. Niet elke professional hoeft overal bij betrokken te zijn; het gaat om het slim inzetten van aanwezige kennis en ervaring, afgestemd op de lokale situatie en behoefte. Dit vraagt om onderlinge afstemming, vertrouwen en het afstappen van traditionele rollen en werkwijzen. Met als vertrekpunt dat we samenwerken op basis van gelijkwaardigheid en vanuit het besef dat het begint bij eigenaarschap van inwoners en informele netwerken. Onze inzet is dus altijd gericht op het versterken van bestaande netwerken, niet op het overnemen ervan. Zo dragen we bij aan een duurzame, gedragen en inclusieve sociale infrastructuur in de wijk.

We gebruiken data als hulpmiddel voor inzicht en gerichte keuzes

Zorgzame buurten ontstaan en bestaan allereerst op een persoonlijke en gemeenschappelijke basis. Het begint bij mensen zelf: in hoeverre kunnen zij hun leven vormgeven, ervaren zij steun uit hun directe omgeving, en voelen zij zich in staat om mee te doen in de samenleving? Deze persoonlijke sociale basis is essentieel voor het ervaren van 'sociale kwaliteit'. Daarnaast speelt de gemeenschappelijke basis een belangrijke rol: hoe bewoners zich met elkaar verbinden, welke informele netwerken er zijn, en hoe sterk deze zijn.

Pas in aansluiting daarop komt de institutionele basis in beeld. Denk aan de formele steunstructuren die beschikbaar zijn in de buurt, de mate waarin deze toegankelijk en effectief zijn, en welke professionele inzet er aanwezig is. Er is veel data beschikbaar over deze institutionele en gemeenschappelijke structuren(*). Ook is er veel data voorhanden over de sociale context op lokaal niveau(**). Waar het zicht op collectieve behoeften niet vanzelf ontstaat, kan data helpen om beter te begrijpen hoe het staat met de kwaliteit van de sociale basis.

(*) Cijfers en de sociale basis: Een verkenning naar de mogelijkheden van kwantificeren en moneteriseren in de sociale basis (2023). Movisie.

(**) Een goed voorbeeld hiervan is de datamonitor van Sociaal Werk Surplus.

We durven te differentiëren in onze ondersteuning

Inzichten over de persoonlijke, gemeenschappelijke én institutionele basis brengen we samen met bewoners en professionals in de buurt. Door deze kennis te combineren met lokale data ontstaat een gedeeld beeld van wat er speelt en wat er nodig is. Op basis daarvan bepalen we gezamenlijk of, en zo ja welke, inzet passend is. Zo kunnen we met beperkte middelen maximaal effect bereiken – precies daar waar dit het meest nodig is.

Dat vraagt om het lef om te differentiëren: niet elke buurt heeft dezelfde ondersteuning nodig, en niet elke aanpak werkt overal even goed. Juist door verschillen te erkennen en daarop in te spelen, kunnen we recht doen aan de unieke sociale dynamiek van elke buurt. Het betekent dat we durven kiezen: voor maatwerk, voor gerichte inzet, en voor het versterken van wat lokaal al aanwezig is.

Hoe kun jij bijdragen aan de versterking en ontwikkeling van zorgzame buurten?

Ga **binnen je organisatie** in gesprek met elkaar en stel daarbij een aantal van deze vragen:

Is onze visie helder?

Wat doen we in lijn met die visie? Wat doen we niet?

Wat vragen en verwachten we van onze medewerkers?

Ga **lokaal met de juiste partners** in gesprek en stel daarbij een aantal van deze vragen:

Hebben we goed zicht op de behoeften in de buurt?

Wat is er nodig om aan die behoeften te voorzien?

Welke bijdrage leveren we al? Vanuit welke rol?

Wie kan bijdragen aan de oplossing?

Zijn we ook in staat om deze bijdrage te leveren?

Ouderenzorg voor Morgen is een samenwerkingsverband in West-Brabant van

Avoord
Crataegus Woonzorg Dorst
Dagelijks Leven
De Wijngaerd
Egala Zorg
Groenhuysen
Het Hoge Veer

Kloek Roosendaal
Maaswaarden Ouderenzorg
Mijzo
Park Zuiderhout
Pim Senior
St. Elisabeth Roosendaal
STER-Q Thuis

Surplus
tanteLouise
Thebe
TWB
Transvorm
RegioKracht

Dit visiedocument is opgesteld met **Berenschot**